

Къурманыгъыз къабыл болсун!

Шабат кюн, 2014 жылны 4-чю октябри

№№ 196-197 (19618)

Багъасы 15 сомду

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
къуллугъун болжаллы халда толтургъан
Ю.А.Коковну Къурман байрам бла

АЛГЫШЛАУ

Къабарты-Малкъарны дин ахлу муслиманларыны барысын да сыйлы эм жарыкъ Къурман байрам бла жюрегимден алгъышлайма.

Бу байрам адеп-къылыккыны бек аламант юлгюлерини белгисиди, жан аурутуу, жюрек халаллык, огъурлулук эм тюзлюк, тюзлюк эм бир бирни ангылау дегенча баш магъаналы ниетлени тохташууларына себеплик этеди. Ол ышанла бизни маданиятыбызны айырмалыкъ кесегидиле, ала адамлагъа жууклашыргъа, мамырлыккыны эмда халкълары-

бызны араларында келишулюкню кючлендирге болушадыла.

Кѐп ъмюрлени ичинде тюрлю-тюрлю конфессияланы келечилери Къабарты-Малкъарда бир юйорча жашап келедиле. Аны ниет байлыгыны мурдорун да ала бирге салгъандыла. Исламны ма ол хазнасы мындан ары да огъурлулуккъа къуллук этеригине ишексизме.

Муслиманлылагъа, Къабарты-Малкъарны битеу жамауатына да кийик саулык, мамырлык, тынчлык-ырахатлык тежейме.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
къуллугъун болжаллы халда толтургъан

Ю. КОКОВ.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы
халда толтургъан Ю. А. Коковну Устазны халкъла аралы кюнню бла байламлы

АЛГЫШЛАУ СѐЗЮ

Республиканы Парламентини бла Правительствогону атларындан Къабарты-Малкъарны педагогларын Устазны халкъла аралы кюнню бла жюрегимден кызыу алгъышлайма.

Профессионал байрамланы араларында ол энчи жерни алады. Нек дегенде адам улуну битеу жетишимлеринде педагогну кыйыны, ол арымай-талмай жигер урунуп къошхан юлюшю барды. Бу байрам кюн биз сизге огъурлу эмда сыйлы борчну толтурганыгъыз ючюн жюрек

ыразылыгыбызны, ыспас этген бизни да билдиребиз.

Республиканы къолайлыгы, жашнау да билим берюрге кѐре боллугъун биз уста билебиз, аны себепли бу жашау магъаналы сферагъа артыкъда уллу эс бурабыз, аны жангы даражагъа кѐтюрюрге, шѐндюгю заманлагъа келиширча этерге итинебиз. Ол тынч борч болмагъанлыккъа, аны толтурургъа къолубуздан келлигине ишексизме. Аны ючюн деп бизни инновация, маданият, ниет жаны бла да битеу онгла-

рыбыз, бек башы уа-ишлерине жанлары-къанлары бла берилген кадрларыбыз бардыла. Биз а устаз усталыккыны сыйын кѐтюрюрю ючюн болгъан амалларыбызны арыкъ туюлюбюз, анга уллу хурмет этилирине, жамауатда да намыс-сый берилирине къайгырлыккыбыз.

Къабарты-Малкъарны устазларын жюрегими теренинден алгъышлайма, саулык, насып, монглук да тежейме, чыгъармачылык факхмугъуз, къарыуугъуз да таркъаймасынла!

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
къуллугъун болжаллы халда толтургъан

Ю. КОКОВ.

Къурман байрамгъа аталган материалны 4-чю бетде окъугъуз.

Устазланы кюннюне жораланган материалла 9-чу бетде басмаланадыла.

Эл мюлк

«Битеу онгларыбызны толу хайырланыу - бизни баш борчубузду»

Сагъынылган санкцияла, министрни оюмуна кѐре, республиканы эл мюлк продукция чыгарычуларына себеплик окъуна этерикдиле. Аны хайыры бла тыш къыралладан келтирилген аш-азыкъланы бир ненча тюрлюлери рынокдан кетгендиле. Сѐз ючюн, Польшада ъсдюрюлген алмала. «Бизде быллай продукция аслам болгъанына бир кишиде да ишек жокъду, аны качественсуна уа - бютюнда.

Алай бюгюнлюкге регионну жери берген амалла толу хайырланадыла дегенден а узакъдабыз. Ол

Россей Федерация быйыл август айда къауум тыш къыралладан эл мюлк продукцияны ташыу гъа чек салгъанды. Бу оюнуу бир игилиги - къыралны ичинде быллай производствого айнаргъа амал берилгенди.

Алай аны осал жаны уа - къауум тюрлю продукциягъа багъала кѐтюрюлгенди. Аны, сора республиканы эл мюлк бѐлюмюнде боллуну, аны айнытуу амалларыны юсюнден да КъМР-ни эл мюлк министри Мухамед Шахмурзов журналистле бла тюбешген кезиуюнде айтханды.

некди алай? Њсдюрюлген продукцияны, сѐз ючюн, тахта кѐгетлени бла жемилшлени, кѐп заманны ичинде бузулмай сакълагъа онг берген объекте бек азыдыла», - дейди Шахмурзов.

Шѐндю республикада аллай бир къаууму ишлейди, алай аны саны энта да эм азы бла он кереге кѐп болургъа керекди. Алма, хобуста, быхы, кертме ъсдюрюл, жыйган - ол ишни жаланда жарымды. Продукцияны тийишлисича, бузмай, таза халда сакълап, рынокга алай жетдирге керекди. «Сюйсек, соймесек да, ол шѐндюгю заманны излемиди. Кесигиз кѐресиз, къыш айлада бизни тюкенлерибизде тахтадан тюз шѐндю жыйганча аллай быхыла сатыладыла. Биздеми ъсдюрюлгендиле ала? Угъай», - дейди министр.

Къалай-алай болса да, аграрийледе продукцияны шѐндюгю технологияла бла сакълагъан объекте керек болгъанларын ангылайдыла, болум да аз-аздан игилене барады. Кѐпле бирлешип, алай къураргъа кюреседиле аланы. Кооперация деген амал, министрни оюмуна кѐре, кесини къыйматлыгынын мында шарт кѐргюзтеди.

Аш-азыкъ продукциягъа багъаланы юслеринден да сѐлешгенди Мухамед Шахмурзов. Ал тергеулеге кѐре, сагъынылган санкцияла кийирилгенлей, къысха заманны ичинде этни, бегирекда тууар этни, багъасы 10-13 процентге кѐтюрюлгенди. Хобуста, быхы эм чогундюр а учууракъ окъуна болгъандыла. Алай ол чек салынганы бла артыкъ байламлы да болмаз. Кюз арты тахта кѐгетлени бла жемилшлени жетген заманларыды.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Байрам

Айырмалы педагогга - махтау

Тюнене Нальчикде Кырал концерт залда Устазланы битеудуния кюнню бла байламлы къууанчы тюбешю болгъанды. Ары республиканы Правительствогону бла Парламентини келечилери, школаны директорлары, устазла къатышхандыла. КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтурган Юрий Коковну атындан педагогларыны Правительствогону председателини орунбасары Руслан Фиров алгъышлагъанды. Ызы бла бир ненча айырмалы урунган устазлагъа сыйлы атла, грамотала, берилгендиле.

Къырал саугалагъа тийишли болгъанла да бар эдиле. Ызы бла концерт программа да бардырылганды. Къууанчы ингирини юсюнден толу отчетъ газетибизде басмаланырыкъды.

Бизни корр.

Къабарты-Малкъар Республиканы
къырал саугалары бла саугалауу
юсюнден
Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысыны
УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу системасында кеп жылланы ахшы ишлегенлери, ёсюп келген тёлуюн юретиуге бла окутууга уллу къыйын салганлары ючюн сыйлы атла атаргъа:

«Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериуюню сыйлы къуулукъчусу»

Губирова Марина Руслановнага - Терк муниципал районну школга дери билим берген «2-чи номерли «Солнышко» сабий сад» муниципал учреджениасыны юретиучюсюне

Елизова Валентина Андреевнага - Чегем муниципал районну «Чегем шахарны битеулю билим берген 4-чю номерли орта школу» битеулю билим берген муниципал казна учреджениасыны школга дери билим берген бёлуюню методистине;

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы устазы»

Великородная Надежда Сергеевнага - Прохладна муниципал районну «Янтарное училище битеулю билим берген орта школу» битеулю билим берген муниципал казна учреджениасыны математикадан устазына

Жанатайлары Аслижаннга, Муссаны къызына, - «Нальчик шахар округну битеулю билим берген 23-чю номерли орта школу» битеулю билим берген муниципал казна учреджениасыны малкъар тилден бла адабиятдан устазына

Пхитикова Люся Мухамедовнага - Лескен муниципал районну «Аргудан элини битеулю билим берген 2-чи номерли орта школу» битеулю билим берген муниципал казна учреджениасыны къабарты тилден бла адабиятдан устазына.

Къабарты-Малкъар Республиканы
Башчысыны къуулугъун болжаллы
халда толтурган

Ю. КОКОВ

Нальчик шахар,
2014 жылда 30-чу сентябрьде, №187-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы
спортменлерине-Россей Федерацияны
спортну паралимпиада эм сурдлимпиада
тюрлюлеринден жыйымдыкъ командаланы
членлерине бла алааны тренерлерине
ахча саугаланы тохташдырыуу эмда
тёлеуно жорукъларыны бла ёлчмелерини
юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы
Башчысыны 2013 жылда 26-чы сен-
тябрьде чыгарылган 143-УГ номерли
Болумуна тюзетиу кийириую юсюнден

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы спортменлерине - Россей Федерацияны спортну паралимпиада эм сурдлимпиада тюрлюлеринден жыйымдыкъ командаланы членлерине бла алааны тренерлерине ахча саугаланы тохташдырыуу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкъар Республиканы спортменлерине - Россей Федерацияны спортну паралимпиада эм сурдлимпиада тюрлюлеринден жыйымдыкъ командаланы членлерине бла алааны тренерлерине ахча саугаланы тохташдырыуу юсюнден» 2013 жылда 26-чы сентябрьде чыгарылган 143-УГ номерли Болумуна быллай тюзетиу кийириге - аны 4-чю пунктун жангы редакцияда берирге:

«4. Спортмен бу Болумуна 2-чи пунктунда кёргоз-толген спорт эришиуледен биринде бир ненча алчы жерге чыккъан эсе, анга ахча сауга артыкъда уллу кёрюмдуке болдурулган бири ючюн төленеди.»
2. Бу указ официальной халда басмаланган күнден башлап күчюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы
Башчысыны къуулугъун болжаллы
халда толтурган

Ю. КОКОВ

Нальчик шахар,
2014 жылда 30-чу сентябрьде, №186-УГ

ЖКХ

Эски юйледен кёчюрюу жаны бла республика алчыланы санындады

Быйыл тогуз регион, ол санда Къабарты-Малкъар да, адамланы тозурагъан юйледен кёчюрюу жаны бла планын толусунлай толтургандыла. Сёз ючюн, бир-бир жерледе арталлыда бир тюрлю мадар этилмегенди. «Программа къалай толтурулганына биз къаты контроль этерикбиз. Аны бла бирге регионланы, муниципалитетлени эм подрядчиклени жууаплыкъларын да кючлендирикбиз», - дейди Россей Федерацияны къурулуш министри Михаил Мень.
Къырал субъектле ЖКХ-ны фонду бла къошакъ

халда этген келишимлеге кёре, юйорно жангы жашау журтха кёчюрюуно жаланда бир кюннге болжалгъа салганы ючюн регион 5 минг сом тазир салынырыкъды (хар фатар ючюн). Программаны бардырыуу юсюнден отчётну заманында этмегени ючюн а 100 минг сом төлеуге тышерикди. Алада терс информация болса ула, хар бийли шарт ючюн тазир 500 минг сом боллукъду.

Интернет.

Парламент

Депутатла тири башлагъандыла

Республиканы законла чыгарыуу баш органыны президиуму кезиулю жыйылыуунда иш артыкъда къыстау баргъанды. Парламентарийле жууукъ заманлада тамамланлыкълары жумушлары, законла жарашдырыуу жаны бла башламчылыкълары эмда федеральный право актлары проектерине этилинген эсгертиулени сюзгендиле.

Бек алгъа Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини кезиулю жыйылыуун 2014 жылда 9-чу октябрьде КъМР-ни Правительствосу юйюнде 10 сагъатда бардырырга оюу этилгенди. Анда жаланда бир жумуш тамамланлыкълары - КъМР-ни Парламентини депутатлары Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысын айрылыкълардыла.

Законодательле дагъыда бир ненча республикалы законпроектге къарагъандыла: «Къабарты-Малкъар Республиканы къырал саугаларыны юсюнден» КъМР-ни Законуну 31-чи статьясына тюзетиуле кийириую юсюнден», «КъМР-ни жеринде налог салыуу тынч системасы хайырлангъанда тохташдырылган налог ставканы юсюнден» КъМР-ни Законуну 2-чи статьясына тюзетиуле кийириую юсюнден» эм башхала. Сюзюп бошагъандан сора президиум членлери ала депутатлагъа эмда тийишли органлагъа ала оюмларын бла тюзетиулерин хазырлар ючюн жибергендиле. Законопроектле жангыдан тынгылы жарашдырылгандан сора КъМР-ни Парламентини жыйылыуунда сюзюлюкдөле.

Парламентле аралы байламлыкъланы чеклеринде президиум членлери РФ-ни башха субъектлерини алкоголь продукцияны сатыуга къыраланы жангыдан контроль этиуюн кючлендириу, электроэнергетикада багъаланы (тарифлени) тап халгъа келтирген норматив право актларына тюзетиуле кийириу, Россей Федерацияны законодательствосуна пестицидлени эмда агрохимикатланы хайырлануу къоркъуусуз

болур ючюн, къырал контролюну полномочияларын кенгертиу жаны бла тюрлениуле кийириуу бла байламчы башламчылыкъларына бла обращенияларына да къарагъандыла.

Депутатла Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини 2014 жылда кюз арты сессиясында тамамырыкъ Баш ишлени юлголю планыны проекттин да сюзгендиле. Бек магъаналы ишледен бири республиканы келир заманга баш финанс документин къабыл кёрюу боллукъду. Андан сора да, жангы законла, ол санда КъМР-де хакъсыз юридикский болушлукъну юсюнден, элге бир-бир жумушланы буюруу юсюнден, социальный жумушла бла жалчытыуда халланы игилендириую юсюнден да жарашдырылыкълардыла. Депутатла айырычула бла ише да иги кесек заманын бёлюрге белгилейдиле.

КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова, депутатланы баш борчларындан бири битеу къабыл кёрюлген законла жашауда къалай бардырылгъанларын контроль этиу болгъанын чертип, профильли комитетлеге кюз арты сессиягъа юлголю планнга жангыдан къарагъа, аны тынгылы жарашдырырга эмда сюзюуге берирге буюргъанды.

Президиуму жыйылыуунда бир къауум адамны КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугаларгъа оюу этилгенди. Бу жол анга «Къабарты-Малкъар Республиканы Прохладный шахар округуну жер-жерли администрациясыны Маданият юю» муниципал учредженианы директору Юлия Костюк, Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыз комиссиясыны специалисти Ирина Подсекалова, КъМР-ни Табийгъат байлыкълар эмда экология министрствосуна бухгалтер эсепни эмда отчётну бёлуюню таматасы Жанатайлары Мариям бла бу ведомствону финансы экономика департаментини башчысы Любовь Эльмеева тийишли болгъандыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Ахшылыкъ тежеу

Шёндюгю эм келир заманыны игилиги ючюн урунасъыз

Багъалы педагогла!
КъМР-ни Жамауат палатасыны атындан сизни ала-мат байрам бла - Устазны кюню бла - жюрегимден къызыу алгъышлайма.

Устаз, ол абадан неда жаш болгъанына, социальный болумуна да къарамай, хар бирибизни да эсибизде ёмюрлеге къалады. Абыырагъан, иймене тургъан, жукъдан хапарлары болмагъан сабийлени, къолларындан тутуп, школ классха кийирген, партагъа олтурхан эмда октургъа, жазаргъа да юйретген, жашырынлыкъланы ачыкларгъа итиндирген, билимини сейрилик дунясына эшиклени ачхан, жашауу уллу жолуна атландыргъан насыихатчылагъа биз къурда ыспас этгенлей турабыз.

Къабарты-Малкъар устазлары бла ёхтемленеди. Ол да бошдан туююлдо. Тёзюмлюгюноз, кыйгырыуугъуз, сайлагъан усталыгыгызгъа, педагог борчугъузгъа кертчилей къалгъаныгыз, жамауатны билимин, адеп-къылыгъын да игилендириуге, къыралыбызны бла республикабызны шёндюгю эм келир

заманы къолайлы болуруна къуллукъ этгенигиз, аны ючюн арымай-талмай жигер урунгангыз ючюн сиз не уллу махтаугъа тийишлисиз.

Бусагъатда билим бериуюн ишин жангыча къурауу, аны кыйиматын ёсдюрюуюн юсюнден кеп айтылады, аны ючюн тюрлю-тюрлю мадарла да этиледиле. Жангы амалла, шёндюгю технологияла сингдирилдиле. Айхай да, ол бек тюздо. Ол заманын излемиди. Алай сабийлени бла устазны араларында байламлыкъланы, жылыуу, аны акъыл сезюн, огурулу къарамын, фактусун бла усталыгъын бир зат бла да алышындыралыкъ туююлсе.

Сизге кийик саулыкъ, насып, мамырлыкъ тежейбиз. Сохталарыгъызын сизге сыйкемликлери бла хурметлери таркъаймасынла. Ала жетишимлери эмда хорламлары бла сизни къуандыргъанлай турсунла!

АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ

КъМР-ни Жамауат палатасыны председателини къуллугъун толтурган.

Хар юйюрге - мамырлыкъ, жюрек тынчылыкъ, монглюкъ

Республиканы муслийманларын сыйлы Къурман байрам бла алгъышлайбыз!

Кеп жылланы ичинде бу байрам огурулу ниетлени, жарыкъ сезимлени, жан аурутууу белгисиди, адамланы жууукълашдырыугъа, бир бирге хурмет этиуге, жарашылукуну кючлендириуге себеплик этип келеди. Исламни бир заманда да эски болмазлыкъ адеп-къылыкъ, ниет хазналары мындан ары да кеп миллетли

республикабызны айнуу эм жашнау жолунда мамырлыкъланы, конфессияланы араларында келишиуюлукно кючлендириуге къуллукъ этерге керекдиле.

Сизге саулыкъ, насып тежейбиз, ишигиз къуаралсын! Жюрек ырахатлыкъ, монглюкъ да сизни юйорлеригизден кетмесинле!

КъМР-ни Жамауат палатасы.

«Битеу онгларыбызны толугайырлануу - бизни баш борчубузду»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Республиканы эл мюлк производство жаны бла онглары, башында айтылганыча, бек улдула. Аны юсюнден тыш кыралдан келген специалистте да дайым айтханлай турадыла. Тёбен районланы жерлеринде будайны, нартохно, арпаны, зынтхыны, чёплеуно, кёп торлю тахта кёгетлени бла картофну ёсдюрюрге иги амалла бардыла. Таулага жуук районлада уа, белгилисича, алманы, кертмени, хобустаны, картофну эм башхаланы. Аграрийле кеслери да жангы технологияланы хайырланууга тийишли эс буруп башлагандыла.

Кёп сфералада бир гектардан алгъан продукцияны ёлчечи да кёбейе барады. «Алай дагыда эл мюлк производство бла кюрешгенли араларында иги файда алырча, сора кында болгъан жерни толугайырланууча, анда не зат ёсдюрюрге кереклисини юсюнден энтта да иги анылашы жокду. Арендаторла асламысында кеслери сойген затны саладыла, рынокда анга сурам боллукмуду огъесе угъай деп артык сагыш да этмей.

Сёз ючюн, консервала чыгаруучу заводланы юсюнден айтайык. Жангы технологияла бла ишлеген бизни республикада талай кыуум белгили производство барды. Ала излеген бадыражан болсун неда наша - аланы эни, узунлугу, уллулугу да бир чекде болурга керекдиле. Поставщикледен аны табалмай, кёпле жерлени арендага алып, кеслерине кыаллай продукция керек эсе да анда ёсдоредиле. Бу шартланы арендаторла эсе алып, анга кёре ишни да иги сагыш этип алай бардырырга керекдиле», - дегенди Шахмурзов.

Эл мюлк товарла чыгаруучулага субсидияланы беруу не халда болганын да туура этгенди министр. Ол билдиргенге кёре, федеральный эм республикалы бюджетледен бу ишге келир жыл бёлюнюрок ахчаны ёлчечи, быйыл бла тенгледиргенде, азаймаганды. Болушлук онтогуз программа бла этиледи: битимчилик, эт, сют малчылык, кыумалы кыйланы жайуу эм башхала. Саулай алып айтханда, эки бюджетден да бу ишге быйыл 1,7 миллиард сом жиберилликти.

Келир жылда сагынылгъан программаланы барысы да боллукдула. Тахта кёгетчиликте, эл мюлк кооперацияны айнытууга, чабакчылыкка себеплик этиу да барды анда. Дагыда жуук кезиуде энди ишлеп башлагъан фермерлеге, юйор фермалага, элени социальный эм инженер инфраструктураларын кыурауга субсидияла да заявка этилликти.

Кырал болушлук этерик программаланы ичинде комбикормала чыгаруучу производстволаны кыурау да барды. Аны юсюнден Мухамед Шахмурзов энчи айтханды. «Былай уллу завод бизде угъай, саулай Шимал Кавказда окъна жокду», - дегенди ол. Шёндю ишлеген гитче цехледе чыгарылгъан мал ашны качествосун айырма иги тойюлдю, алада хайырланган технологияла да алай. «Министерствода шёндю Прохладна районда былай уллу завод кыурау жаны бла проект барды. Кёп болмай Шимал Кавказны ишлери жаны бла министр Лев Кузнецов бери келгенде, ол аны бла да шагъарейленгенди. Проектни дурус кёргенди, алай аны жалаанда республикага ишлетуу бла чекленип кыалмай, былай

продукция кыоншу регионлада да иги сатылыкты деп, аны ючюн иги да кёбейтирге амал табарга чакырганды. Алайды да, министри рекомендациясына кёре, проект шёндю жангыдан жарашдырыла турады, - дегенди Шахмурзов.

Республиканы эл мюлк сферада онгларыны юслеринден айтханда, министр чабак ёсдюрюрге да тийишли эс бурганды. Болум мында артык махтанууча тойюлдю. Бардыла бир неча гитче производстволу, арендаторла да кёлледе кыуум торлю чабакланы ёсдоредиле: сазан, амур, толстолобик. Баггалы чабакланы уа, сёз ючюн, осёр маталылары неда фореельни айнытуу бла кюрешген хазна жокду. Министр былай шартла келтиргенди: саулай Россейде бир жылга 40 минг тонна фореель ёсдюрюлдю. Шимал-Кавказ федеральный округда уа жалаанда 1300 тонна. Республикада ишни тынгылы кёлгга алып кюрешип башлаганда, бир жылга минг тонна фореель бла 500 тонна осёр маталы чабакланы багъарга онг барды.

Министерствону эм уллу эмда магъаналы борчларындан бири - тау жайлыкъланы тап халга келтирмудю, айнытууду. Аны бла байламлы шёндю тынгылы инвестиция проект жарашдырыла турады. «Кырал бюджетден да болушлук этилир деп ышанабыз», - дегенди Шахмурзов. Кыалай-алай болса да, бу жерлени, анда инфраструктураны толусунлай жангыртмай а жарарык тойюлдю. Анда иш бек кёлдю; суу бла жалчыты

осал халдады, жолла да тозураддыла...

Шёндю экология жаны бла таза, кесине да бир торлю химия вещество кышмай жарашдырылгъан аш-азыкка сурам улудан-уллу бола барды. Нек жарамайды республикага ол жерледе тийишли производстволаны кыурап, анда чыгарылгъан продукцияны рекламасын этгенде аны аллай энчиликлерин белгилеп алай сатарга. Мени оюмуна кёре, анга кёп алычула, ол санда башха регионладан да, иги эс бурлукдула, - дегенди ол.

Пресс-конференцияны кезиуде Шахмурзов агрострахованианы айнытуу, логистика араланы кыурау жаны бла болум бла да шагъарейлендиргенди, кесини оюмун да туура этгенди. Республиканы эл мюлк продукциясын кёп регионланы тюкенлеринде кёрор ючюн, аны юсюнден дайым билдирип турурга кереклисин кыайтарып чертгенди. Аны бла байламлы агропромышленность кёрмочлеге кыатышыуга да бийик магъана бергенди.

Тюбишуно ахырында Мухамед Шахмурзов эл мюлк бёлюм республиканы экономикасында бек магъаналы кесегин алганын белгилегенди. «Алай бизге шёндю жетишимле бла уа тынчайып кыалырга жарамайды. Иги айнырга, производствону бир неча кереге кёбейтирге амал барды. Аны себепли битеу болгъан онгларыбызны толугайырлануу - жуук эм узак кезиуде да бизни баш борчубузду», - дегенди министр.

УЛБЛАШАНЫ Мурат.

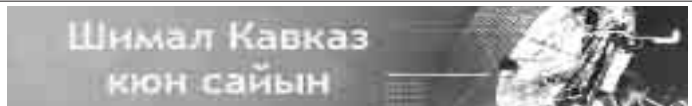
Юг аскер округ Кырымда кыулдук этерге мингге жуук призывникни жиберликти

Юг аскер округу аскер комиссариатлары юз артында аскерде кыулдук этерге чакырылгъан жашаадан Кыра тенгиз флоту кемелеринде Кырымда, Ставропольда эм жагалада этерге минг чаклы бир жашны жиберликти. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине Юг аскер округу пресс-службасында айтхандыла.

Аскерге жангыдан чакырылгъанланы 600-ден асламысы жарым айрыкманга, төрт команда болуп, аскер-транспорт авиацияны самолётлары бла тапдырылгандыла. Дондагы Ростовну «Централны» аэропортудан Кырымга Краснодардан аскерге чакырылгъанланы уа автомашинала бла Керченск шорхадан паромла бла ётдюрюп тапдырылгандыла, - дегендиле аскер округда.

Кыалмук кыумалы жаш малланы кёп регионга сатады
Россейде кыумалы малланы жайууну айнытууга деп сатылган малланы кыалмук кыумалы танала, кёп кыалмай, 47 процентин тутадыла. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине республиканы Эл мюлк министрствосуну башчысы орунбасары Баатр Болаев билдиргенди.

Региону кыумалы малланы жайуучу заводу бытыр, кёп кыалмай, 5,5 минг тонна

сатханды, аладан 3,5 минг башха регионла сатып алгандыла. Озган жыл бла тенгледиргенде, ол кёрюмдөле, орта эсеп бла алганда окъна, бир бла жарымга кёлдөле. «Эки - юч жыл мындан алда республиканы фермерлеринден жаш малланы асламысында Ставрополь край, Ростов, Астрахан областьта эм Дагъыстан алып тургъан эселе, энди бизни кыумалы малларыбызны Россейни 20-дан аслам регионунда ёсдоредиле», - дегенди министр.

Депутатла «Водоканалны» концессиясыны оюнууна беринуу тюзге санагандыла
Волгоград Думаны депутатлары «Горводоканалны» концессияга беринуу тюзге санагандыла. Аны 80 проценти тозураганы ючюн сетни жангырталык инвесторну излеуно магъанасы уллуду», - дегенди шахарны башчысы Андрей Косолапов.

Аны айтханына кёре, жуук кезиуде концессия кыураалыкды эм конкурс бардырыллыкды. «Шёндюге дерри онглары болгъан концессионерледен юч заявка берилгенди, ала төрт боллукдула. Биз аладан бек онглусун сайларга керекбиз», - дегенди ол.

Шахар Думаны пресс-службасында айтханларына кёре, «Горводоканалны» 25 жылга деп берликтиле. Аны багъасы 5,2 миллиард сомду эм аны коммунальный инфраструктурасында 362 объект барды. Концессия келишимге кёре, инвестор водоканалны жангыртырга борчу боллукду.

«Анадолу» жангылыкъланы сетин кенгертир умутлуду
«Анадолу» агентствосуну директорларыни Советлерини председатели, агентствону генеральный директору Кемаль Озюрк Шимал Кавказга келгенини чеклеринде Кырарчы-Черкесде болганды, анда республиканы асламы информация органдарыны оюнулары бла тюбешгенди. Ол кеси башчылык этен учурданианы юсюнден айтханды, регионда кесини жангылыкъланы билдирюучу сетин кенгертир муратлы болганын билдиргенди. Аны бла байламлы, биргип ишлеялык фахмулу журналистле излейдиле.

Турцияны айтмай кыосакъ да, агентствону офислери болгъан башха кыраллада Шимал Кавказдан келгенле бек кёлдөле. Аны хайырындан, мында жангылыкъланы кыурап

лыкъ сетини юсю бла бизни республикабызны, Жуук Востокну, Африканы, Балканланы эм башха регионланы информацияланы беруу эм алыу иги жалчылынырыкды, - дегенди Кемаль Озюрк.

Чыранланы эриулерин ичер сууланы азайтырга боллукду

Адъегяны тауларындагы чыранланы терк эрип баргандары бир-бир районлада ичерге жаруулу сууланы азайтырга боллукдула. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине гидрометслужбаны Шимал Кавказда бийик таулада тинтуу ишле бардырык метеорология бёлюмюно таматасы Ирина Хома билдиргенди.

Шимал Кавказны тауларында чыранланы, ксарны эм ырхыланы болууларын эмда мындан ары болурга болууларын тинтуу ишлени Россейни эки федеральный округуну - Юг эм Шимал Кавказ округланы - бирге бардырылган кенешлеринде сюзгендиле. Ол кенеш республиканы бийик тау элде Гузерильде бардырылганды эм тау жерлени гидрометеорология жаны бла ишлени жалчытууга, ол ишлени кылай кыурауга эм бардырырга хораланганды.

Адъегяны тауларында, энчи алып айтханда, Оштен, Фишт, Пшеха-Су, Хома таулары тийрелеринде болуула терк торлене баргандарына эс бургандыла кенешге кыатышханла.

Магъаналы тема

Хатерлиликни, халаллыкны эмда
кыйыгырылукукны ёлчеми

Бюгон дуняны битеу муслиманлар да сыйлы Къурман-байрамны белгилейди. Бу күн кыйдан келгенини, аны магъанасыны, белгилеуню төрелерини юсеринден «Ислам в Евразии» газетни баш редактору, Аль-Азхар университетни выпускниги Аккайланы Хасим хажы айтады.

-Хар жылдан да муслиманла, Ибрахим фыйгамбарны бизге кыйыгырылукук юлгюсюне кере, Къурман-байрамда мал соядыла. Бу төрени баш магъанасы Аллаха табынууду. Ол адамны башхалага кыйыгыры билгенин, аны халаллыктын, жюрек жумушаклыктын, адеп-кыйлык жаны бла даражасын кёргозтеди. Бу байрам муслиманла динни магъанасын аныларга, адамны жаратуучуну сыймеклигин кёргозтюрге болушды.

Болсада Къурман-байрамны төрелери, ол кыйдан жаратылганы бла байламлы соруула аз туююлдуле. Мен аладан бир кыуумуна жууупла берирге кюрейшим.

Биринчиден, келле кыаллай малны соярга тийишлиди деп соруучудула. Анга жууап бирди: шерият муслиманлага ашарга эркин этгенин. Къуранда аны юсюнден былай айтылады: «...сени жаратхан Аллахдан тилек эт эмда къурман мал сой...». Хадиследен биринде айтылганыча, Мухаммад фыйгамбар бу байрамда эки акъ (тамгалары бла) кыйну сойганды.

Алай бла юйде багылгъан, кыйик болмагъан, мал союлады: эчки, кый, тууар мал, тую. Ууак аякълыла жылдан тамата болурга тийишлиди. Болсада алты айлык токълуну соярга да эркин этиледи. Тууар малны юсюнден айтханда уа, анга эки жылдан атларга керекди. Аны жети адамга атап соярга жараганын биле болурсуз. Кыйну бла эчкини уа - биреуленге.

Мухаммад фыйгамбар былай айтханды: «Былай төрт кыйуу болгъан: сокъур, бир кезюне окуна, акъсакъ, ауруулу эмда арык малны къурман этерге жарамайды». Алай бла соярга аталгъан мал бу жоруклага сыйынырга тийишлиди.

Фыйгамбарны хадислеринде айтылганыча, малны сол кыбыргасына салып, аны Мекканы жанына (кыбылагы) бурурга керекди. Къурман малны сойгъан адам аягын аны кыбыргасына салып, Аллахдан аны кыбыл эт деп тилек этеди. Былайда бир затны белгилерик эдим: малны алында бичакны билерге неда аны башхаланы кыатында соярга жарамайды.

Бу байрамга атап, мал сатып алгандан сора аны юсюнде кыйууну кёрсегиз, аны алышындырырга неда башхасын алырга кереклиси жокъду. Къурман юйюрге саула этилтирге боллукъду.

Малны табарга ахчаны ёнкючге алырга эркин этиледи, жалада сиз борчугузу узакъ болжалга созай тепелылык эсегиз. Аны терисин сатарга жарамайды, жалада садакыга неда кылайсыз адамга болушлукыга берирге тийишлиди.

Къурман байрам белгилен-

меген кыралда неда мал соярга чек салынган жерде жашагъан, ахчаны юйюне жууукларына берип, аны орунуна къурман этерлерин тилерге боллукъду.

Жолоучу бу ишден эркин этилемиди, деп соргъанла да бардыла. Алай алимле анга бирча жууап бермейдиле. Болсада алааны асламны айтханларына кере, юйюнден узакъда болгъан бу борчдан эркин этилмейди, аны толтурга онгу бар эсе. Андан жалада хаж кыйылганла эркиндиле.

Къурман малны байрам намаз кылынып бошалгандан сора юч кюнню ичинде соярга жарайды. Алай бек игиси уа - тюз да намаздан сора этилседи. Эт ючге юлешинеди. Бир кесеги кылайсызлага бериледи, экинчисинден кыонакылага аш хазырларга тийишлиди. Ючюнчю кесегин юйде кыоарга жарарыкыды.

Къурман этни ислам динни тутагъанлага берирге жараймыды, деп да соруучудула. Алимле аны эркин этеделе, жалада ол муслиманла бла уруш бардырмай эсе, динге кыажу турмай эсе. Аны юсюнден Къуранда былай сёзле бардыла: «Аллах сизни бла дин ючюн урушмагъанлага, юйюнден кыстамагъанлага иги кезден кыарга эркин этеди. Кертиди, Аллах тозлюкню излегенлини сюеди».

Былайда ауушхан адамга къурман этиуно юсюнден да айтырык эдим. Ол ёлорден алга осуят этип, анга атап къурман этилирин тилей эсе, жуууклары аны толтурга борчлудула. Дагыда малны сойгъанда, Аллахдан юйюрю ючюн тилек этгенде, ёлгенлерин да сагынырга боллукъду: «О Аллах, бу къурман малны юйюрюню: сауланы, ёлгенлини атларыннан да, кыбыл кёр».

Алай малны жалада ёлгенге соярга жараганын юсюнден бир оюм жокъду. Мухаммад фыйгамбар неда аны асхаблары алай этгенлерини бла кыалгъанлары юсюнден белгили туююлдула. Алай ёлгенге атап къурман мал соярга жарамайды деп айтырга да жарамайды - ол садакыга саналырга боллукъду.

Алайды да, хурметли дин кыарындашларым эдегчлерим, барыгызыны да бу сыйлы байрам бла алгышлай, Аллах тилеклеригизни, къурманыгызыны да кыбыл этсин дерик эдим. Къурман-байрам муслиманла эки сыйлы кыуанчларындан биринди, ол бютонда жарык халда ётер ючюн, бир биригизге кыонакыга барыгызы, бир биригизни алгышлагызы, сыйлагызы, Аллахдан тилек этигиз.

ТИКАЛАНЫ Фатима
жазып алганды.

КОНЦЕРТ

Бетховенни бла Моцартны
ёмюрлюк макъамлары эшитилгендиле

Бараз күн Къырал концерт залда Къультура жылны чегинде Юрий Темирканов атлы симфония музыканы ючюнчю халкыла аралы фестивали ёттеди. Байрамны Россейни бла Къабарты-Малкыарны Къультура министрстволары кыурагандыла. Ол Музыканы халкыла аралы кюнюнде бардырылганы уа анга энци магъана кыошады.

Бу жол кыараучула, «Солисты Милана» духовой инструментлени квартетине жарык тюеп, фойеде дирижерга аталгъан кёрмючге да тюшонгендиле. Маданият аралы залында олтургъанлары санында уа КМР-ни Правительствоосу, Парламентини министрстволарыны бла ведомстволарыны келечилери да болгъандыла.

Фестивальны чегинде республикабызны сахнасында кеп белгили артистлени кёрюп кыуанганбыз. Алааны санында пианистка Злата Чочиева, сопрано Нина Миносан, СССР-ни халкъ артисти Зураб Соткилава, Палермодан «Виват, мюзика!», Москвадан «Трио имени Рахманинова» эм бирси коллективле да.

Бу проектни магъаналыгы бек уллуду. Атыры дуняга айттылгъан артистле кыралыбызда фахмулулукларын кёргозгенлери аламатды. Регионлары кыараучуларына, искусство бла байламлы адамла бла танышып, хунерлерин ёсдорюп, шүёлюк байламлыкыла кыуар онг чыкыганы бютон игиди. Темирканов атлы фестивалны мурагы да олду, - деп белгилегенди ушагыбызда Нальчикте квартал бла бирге келген РФ - ни сыйлы артисти, пианист Виктор Ямпольский.

Бизге Къультура министрстводан бирдиргенлерине кере, тыш кыараланы жулдулары чакырырга бир заманда да уллу кёллю болмайдыла. Ол а, ёмюрлюк кыйыматла биркюнлюк кыйынлыкыладан, чырмауладан бийикде болгъанларын баямлап, искусствого

кыуллук этгенлени жюреклерини ачыкылыгын кёргозтеди. Юлпоге дирижер Юрий Темирканов чыгырмачылык жолун алайык.

Концерт башланары алында сахнага КМР-ни кыультура министри Мухаддин Кумахов чыгып кыонакылары, кыараучулары да алгышлаганды. Сора фестивал классика музыканы сийгенлеге уллу сауга болгъанын белгилеп, айны ичинде энта да кеп атлары айттылгъан артистле бла тюбешиле кыуаралыгын билдиргенди.

«Солисты Милана» квартетни кёлле танылдыла, сюедиле. Аны санына Серджио Дельмастро (кларнет), Франко Танджари (гобой), Фаусто Поллони (фагот), Альфредо Педретти (валторна) киределе. Коллектив дуняны эм уллу сахналарында согады. Ол кюн ала Бетховен бла Моцартны ёмюрлюк макъамлары эшитдиргенлери себепли концерт бютон сейир, терен магъаналы болганды.

Артистлени согууларында бирде мудахлык, бирде уа бийик учуну эслене эди, баям, белгили композиторла музыканы болушлугу бла сыймекликлерин, жарсыуларын, таралыуларын, ич дунияларыны жашырынлыкыла-

рын ачыкыларга итингендиле. Алага тынгылай, заман торленгенликке, инсанни термилиую, жюрек сезими торленмейди, деп келеди кёлюнге.

Антракта кыонакыла Къабарты - Малкыарны кыараучуларына энци ыразылыклары билдирге излегендиле. Серджио Дельмастро республикабызга экинчи кере келеди. Биринчи жолуучулугунда ол, табийгытыбызга уллу эс бурду, мында таула италияныкылага бек ушайдыла, деп сейрсиндиргени эсимдеди.

Бу жол а музыкант, квартетни солистлери Юрий Хатуевични чыгырмачылыгы энци кёргенлерин белгилеп, кеси да жаш заманында ол дирижерлюк этген оркестр бла сокыганын эсгергенди. «Маэстро» ёз журтуна талай кере келип, ол туугъан, ёсген жерлени кёргениме кыууанама. Кыараучуларыгызга да искусствоно, артистлени да сыйлы кёргенлери ючюн ыспас этеме», - дегенди ол.

Концерт бошалгандан сора залдагыла музыкантлары «Аперим!» дегенлери, голлери бла да сахнадан жиберирге сыймегенлери, италиячыланы, ноталарын алып, жангыдан согууп башларга кёллендиргендиле. СКГИИ-ни преподавательлери уа былай уллу усталаны сахнабызда кёрюп, студентлерибиз да аланы фахмулулукларына тюшонгенлерине кыуанганбыз, кертиси бла да, фестивал адамлары жюреклерин жылтыхан керкели проектди, деп залдан алай чыкыгандыла.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нахабат.

Тюбешу

Студентлеге жораланы

Алгаракыда КМКУ-ну Отарланы Керим атлы малкыар маданият аралында Къонакылыкны кюню кыуараланды. Аралы келечилери, биринчи курсну жаш адамларына жарык тюеп, миллет кыультураны, адет - төрелени сактауда, жандоурлукда бардырған ишлери бла шагырейлендиргендиле.

Окыууга быйыл келген студентлеге аталгъан жарык алгышлау сёздөн сора сахнага философия имуланлы доктору, профессор Эфендиялы Салих чыкыганды. Ол, кесини атындан университетни Филология институтуну директору Елена Куянцевага миллет маданиятха кыйыгырганы ючюн ыразылыгын билдирип, малкыар халкыдан дуняга атлары айттылгъан Мечлисаны Кязим, Къулийланы Къайсын, Отарланы Керим чыкыгъанларын белгилегенди.

-Кёкде бир жулдуз болса, кыарангы кёрюнгенча, жер башында жалада бир миллет жашас дуняа мухузланар эди, келигиз, бир - бирибизни багышлай, хурметлей билейик, - дегенди ол.

Александр Твардовский озгъан заманладан, тарыхындан уял-

гъан, келлик кюнле бла жарык умулларын байламайды, дегенди. Къультураны айныта, биз тамбалабызга кыйыгырабыз. Малкыар маданиятны саклауда уа Отарланы Керимни атын жюрютген аралы да аслам кыйыны барды. Ол кюн аны юсюнден профессор Елена Куянцева да айтханды.

Къарачай-малкыар жаш тёлюно айнууна себеплик этген «Эльбрусид» жамауат фонду республикада бёлюмюно башчысы Аналаны Марат да, биринчи курсха келген жаш адамлары алгышлай, алага окыуда жетишимле тежегенди. Аралы келечилери уллу иш бардырганын белгилеп, анга миллетни адамлары кыолларындан келгенча болушлукы этерге кереклигин да чертгенди.

Жырда, тепсеуде хунерлерин

а Таукенланы Салим, Мызыланы Мурадин, «Асса-пати» тепсеу кыууу да кёргозгендиле. Малкыар аралы ишине тири кыатышхан жашла бла кызыла уа актёр усталык фахмуларыны хайыры бла кеслери бардыргъан харкюнлюк жумушларыны юсюнден кюлкю, чам халда халпарлагандыла.

Тюбешуно ахырында сахнага аралы башчысы Тюбейланы Светлана чыгып, жашла бла кызыла ахшы ишле этип, огурулу учунулар жашауга кыйирирге итинселе, миллетни аны махтау бла айтдырыкыдыла, дегенди. «Сиз юлго алырча халкыбызда кеп адам барды. Бюгон, башха жумушларыгызы кыюкю, былайга жыйылганыгызы миллет маданиятха уллу кёллю болмагъаныгызын белгилесиди. Бизни эшмеклерибиз кыйыгызызга да ачыкыдыла», - деп жууук заманда окыууга энди кирген студентле малкыар аралы тизгинлерине кыошуларына ышанганын билдиргенди Светлана Мухтаровна.

КЪАЛАБЕКЛАНЫ Нахабат.

РЕДАКЦИЯНЫ КЪОНАГЪЫ

«Хунерли сабийлерибизни излеп, табып, аланы бирден ёсдюрюрге керекди»

Тюнене ГКЗ-да Устазын кюнине аталган байрамда Нальчик шахарны тогузунчу номерли орта школуну малкяр тилден бла литературадан устазы Созайланы Сакинат «Билим бериу» миллет проектни чеклеринде бардырылган конкурсда хорлап, Россейни Президентини премиясын - 200 минг сом алганды. Бу эришиуде Сакинат Мухталимовна экинчи кере эм кючлю устазланы санына тюшгенди: 2008 жылда да 100 минг сом бла саугаланганды.

Байрам ингирден сора жетишмилли таулу устаз «Заман» газетни редакциясына келген эди. -Сакинат Мухталимовна, бек алгъа бийик жетишимизгиз бла алгъышлайбыз. Сизни да, бизни да муратыбыз бирди: малкяр тилни кючлендириу, аны даражасын кетюрюу. Биринчи соруубуз - тынгылы ишлерча онгла бармыдыла сиз урунган школда?

-Ачык айтханда, кеп жылланы ичинде эки гитче кабинетчикде дерсле берирге кюрешип, кыйналып турганбыз. Мени окуучуларым башка класслада айтылганын эшитип тура эдиле да, айтханыма эслерин толусунлай буралмай. Жангы директорубуз Ольга Алексеевна Коротких келгенлей бек алгъа бизни иги кабинетте бла жалчыхтан эди. Не жаны бла да болушханлай турады. Биз да кыаты ишлерге кюрешибиз.

Кабинетледен сора да, бар эди проблема: окуу китапла. Ала арт жыллада башка болгъандыла, шендоюго тёлгоге келишедиле. Совет идеологиягъа керек кыралганланы алышмай амал жокъ эди. Шендоюго сабийлени жашауыгъа кыарамлары башка торлюдо, болум торленгенди, билим бериуа заман бла, жашау бла бек кыаты байламды.

-Мен билгенден, сиз Нальчик шахарда бек биринчи болуп орусуланы, кыабартылыаны, башка миллетли сабийлени малкяр тилге юйретип башлагъаныз.

-Хау, тынч туююл эди. Бир кесек замандан биринчи эм экинчи класслагъа басмаландыла учебникле, мен а ол ишин андан ары бардырама, ююнчю классха жазам китап. Башхала мындан алгъаракълада мен Хасанияны «Назычык» деген 74-чю номерли сабий садында болганма. Эл уллуду, аны себепли мында учрежденияны дагыда эки бёлюмю барды. Алагъа 3-7 жыллары болган 185 сабий жюрюйдю. Алада 22 воспитатель, 11 да няня урунадыла. Мехкемени кесини таматасы, психологу, медицина ишчилери, юристи, музыкадан, физкультурадан эм ана тилден устазлары да бардыла. Коллективни 60 проценти бийик окуулары болган жаш адамладыла.

Кыабарты Малкярны сыйлы устазы Ёлмезланы Зайнаф мында онбеш жыл ишлегенди. Быйыл ол Нальчикни 8-чи номерли школуну директоруна да салыннганды. «Сабий садны айный баргъанына ол кючюн, заманын да аямай, уллу кыйын салганлай турады», - дейдиле аны бла бирге урунганла.

-Быйыл Нальчикде тогуз садик пилотный проектке керге ишлейдиле, биз да аладан бирибиз,- дейди бу учрежденияны бюгонгю таматасы Бичиланы Назила. -Келир жыл май айда Уллу Ата журт урушу бошалгъанына жетмиш жыл толукъуду. Аны бла байламлы, ата-аналаны да чакырып, сабийчикле бла

да кыошуладыла бу ишге артда, бусагъатда биринчи классладан башлап алтынчы классха дери бардыла ала.

Мен бир конкурска баргъанымда, комиссиядан биреу, корейли окуучуму кыатына келип: «Сен таулумуса?»-деп сорган эди. Ол а: «Угъай, мен корейлиме»,-деп жууаплайды. Жанында оруслу кызычык а: «Мен а оруслума»,- дейди. Ийналмай эдиле комиссияда олтурганла башха миллетли сабийле тауча алай таза сёлешиле кыдыла деп.

-Сиз кзуруда бир жангы зат бла кюрегенлей турасыз. Бусагъатда уа не ишге берилипсиз?

-Арт жыллада тынгылы окуу китапла чыкыгъанлары бек кыуанчыдырады, алай, аладан сора да, сабийлени малкяр литературагъа, культурагъа сейирлерин ёсдюрюючюн, видеоматериал керекди. Мен Къулийланы Къайсын назмучу нек болгъанын айтхан фильмге жою керге кыарагъан болурма. Ызы бла ол чыгармасын айтады. Аны ауазы кыалай сейирликди! Ол келир тёлгоге сакланганына мен бек кыуанама. Сабийле да, тюз менича, сойюп кыарайдыла бу кадрлагъа.

«Эльбрусид» кыауум мультфильмлени кыарачай-малкяр тилге кечюргенди, ала барысы да бардыла менде. Эрттегили халкъ жырларыбызны радиону фондундан окуучуларым келтиргендиле. Мен кесим да алаалык эдим аланы, алай ала мадарсала сойгенме. Сабий, радиога барып, аны ишчилери бла сёлешип, жырны излеп, табып, школгъа келтиргенин бир заманда да унутурук туююлдо. Битеу малкяр суратчылары, жырчылары, поэте-

Созайланы Сакинат Россейни битеулу билим бериуоюно сыйлы ишчилери, Нальчик шахарда малкяр тил бла литературадан окутхан устазланы методсоветине киреди.

СУРАТДА: Сакинат Мухталимовна окуучулары бла.

ни, прозаиклени юслеринден телевизорда бериулени коллекцияма жыйганма. Бу ишни бошасам, ол устазлагъа болушлукъгъа видеокурс болукъуду.

Жюрегим бек кыйналады шендо искусствода башха миллетледен артха кыала баргъаныбызгъа. Нек жокъду бизни композиторларыбыз, архитекторларыбыз? Кючлю жазыучуларыбыз, суратчыларыбыз жашаудан кетгендиле, аланы жерлерине сюелликле уа кыайда?..

Мени акылыма керге, фахмулу сабийлени тау элде, шахарлада да излеп, Россейни даражалы вузларында окуттургъа керекди. Москвада, Санкт-Петербургда жашау багъалыды, аланы окуттур ююн, фонд кыуаргъа керекди. Хар бирибиз халкыбызны аты иги бла айтыыр ююн, кыошумчулык этерге борчлубуз.

Мен кесим жеримде кыоумдан келгени аямайма. Малкяр театры актёру Атмырзаланы Расулну кызы Амина фахмулу болгъанын кюргенлей окуна билген эдим. Мен аны битеу байрамлада жырлатханма. Амина сахнагъа деп жаратылганды. Быйыл ол Искустваланы колледжине киргенди, мен анга бек кыуанганма.

-Сизге тынгылайма да, ангылайма: школда келюн салып ишлеген устаз тынчылык не зат болгъанын унутады.

-Мен бир классланы окутуп башласам, ала бла ишлегенлей турама. Башха сменнге кечюрселе да бир классны, атмайма аланы. Сабийлеге урушургъа сойимейме, ару сёзюно кючюне бек ийнанам.

-Кесигизни устазларыгъызны да эсгергенлей тура болурсуз?

-Мени биринчи устазым Геляхланы Назила Маликовна болганды. Дерследен сора да, ол бизни бла кыалып ишлей эди. Кеси уа жаш кызы, кюнча, жылтырай турган! Биз алай насыплы эдик, ол бизни устазыбыз болгъанына.

Школубузну директору уа -мен Акъ-Сууда онбешинчи школда окугъанма-Геляхланы Исхакъ Асланбекович эди. Ол малкяр тилден эм литературадан да окута эди. Дерседе: «Иги ишлесегиз, мен сизге бир иги жомакъ айтырыкъма»,-деучю эди. Кыалай кыдала эдик биз кезиулю жомакъны неда таурухну эшитир ююн!

Шендо ангылайма мен Исхакъ Асланбековични хапарлары китаплада болмагъанларын, аланы

барысын да жазаргъа, сакъларгъа керек эди, айхай... Биз тамата тёлгоперибиз айтханланы жазсакъ эди, жомакъларыбызны санлары мингге жетерик эдиле. Заманын оздурганбыз...

-Мени атам тукъумланы юслеринден аллай кеп зат биле эди, нек жазган болмаз эдим айтханларын?.. Биз, таулула, сейирлик, кючлю халкыбыз, алай уллу кёллюбюз, ата-бабаларыбыздан бизге дери жетген культура байлыгыбызгъа сакъ туюлюбюз.

-Кесигизни адамларыгъыздан а жашау дерсле сизге ким бергенди?

-Ыннам, Гюргюкъланы Алдусхан. Аны айтхан акыыл сёлзери манга бюгон да жарайдыла.

-Сиз Созайланы Мураддин бла эки жаш бла бир кызы ёсдюргенсиз, Аллаха шукур, юч туудугъуз да бардыла. Сизни акылыгыгъызга керге, жашланы баш устазлары ким болургъа керекди?

-Аталары. Алай бизни сабийлени аталары узакъ рейслеге барып, жашланы хазна кермегенди. Бусагъатда, инфарктдан сора да, тыйылмайды ишден. Жолну бек сюеди.

Мени атам сау болгъанда, юй ишлегенинде кыатында бизни тамата жашыбызны тутханды. Ол хар затны эте биледи. Атам ёлдо, кичи жашыбыз да устазсыз кыалды, кыолу бир затха ушамайды, ишни эбин билмейди.

Мен, анача, жашладан, кыызладан да излегеним: билимге итингенлей турсунла. Гоняжлары керемейди, кюрешедиле, окуургъа сюедила.

-Сакинат Мухталимовна, биз сизни Устазын кюнине аталган байрамда бек алгъышлайбыз, энта кеп жылланы ишлерча кючюноз да, кыарыуугъуз да болсула!

-Школ устазлагъа жалаңда иш туююлдо, ол аланы жашауларыды. Мен битеу устазлагъа насып да, саулыкъ да тилейме. Окутхан сабийлерибизден да, юйде балаладан да кыуанып жашайык!

БАЙСЫЛАНЫ Марзият. Суратны автор алгъанды.

ЮЙРЕТИУ

Адепликни, озгурлулукъну мурдорун гитчеликден саладыла

Мындан алгъаракълада мен Хасанияны «Назычык» деген 74-чю номерли сабий садында болганма. Эл уллуду, аны себепли мында учрежденияны дагыда эки бёлюмю барды. Алагъа 3-7 жыллары болган 185 сабий жюрюйдю. Алада 22 воспитатель, 11 да няня урунадыла. Мехкемени кесини таматасы, психологу, медицина ишчилери, юристи, музыкадан, физкультурадан эм ана тилден устазлары да бардыла. Коллективни 60 проценти бийик окуулары болган жаш адамладыла.

Сумайланы Байханат- медсестра.

ачык дерсле бардырабыз. Журтларына уллу сюймеклик гитчеликден башланады. Хорлам кыаллай багъа бла берилгенин да унутуп кыюаргъа жарарык туююлдо, - дейди Назила.

-Мында ишлегенле, сабийле да шахар, республикалы эришиулеге тири кыатышханлай, алчы жерле алганлай турадыла. Тюрлю-тюрлю жыллада

«Воспитатель года» деген конкурслада Роза-экинчи, Туменланы Луиза биринчи Кючмезланы Лариса бла Негерланы жерлеге тийишли болгъандыла. Холаханланы Индира уа ол эришиуно лауреаты болганды.

Гузельаны Лейла-воспитатель.

Ана тилин окутуугъа да мында уллу эс бурадыла. Ол себеден бери сабийлерин кюнчю элледен бла районладан жюрютгенле да бардыла.

Жыл сайын сабий, гинжи театрла, цирк да келгенлей турадыла. Садикде балный бла миллет тепсеуле, карате эм инглиз тилден, алтын халы бла тигиуден, эшиуден кружокла бардыла.

Садигибиз, хар замандача, жангы окуу жылгъа хазырыкъда тюбегенди. Суу барган, жылытхан система кереклисича ишлейди. От туююуден кыоркыуугъа да тынгылы кыаралганды. Санитар - эпидемия кюрюмю да мардагъа келишеди»,- дейди Бичиланы Назила.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

ЮБИЛЕЙ

Юрий Левитан -
сау эпоханы ауазы

Юрий Борисович Левитан - Совет Союзуну бек белгилди диктору, СССР-ни эм РСФСР-ни жамауат артисти, битеу халк сыйген адам болганды. Экинчи октябрьде анга жүз жыл толук эди.

Уллу Ата журт урушда бизни аскерибизни хорламларыны юсюнден хапарны ол билдире эди жунчуп турган адамлагы. Аны ауазы тарыхда кыялганды. Дикторну ёлтюрор ючюн, немисли спецслужбала кёп жүрөшгөндиле, алай умутларына жеталмагандыла.

Юрий Борисович 1914 жылда экинчи октябрьде Владимир шахарда тууганды. Атасы тигучю, анасы уа юй бийче эди. Сабийлигинде окуна аны ауазы энчи эди. Анала балаларын арбазларында тапмасала, ол аланы атларын кычырганлай, сабийле башха орамладан чабып келиучю эдиле. Аллай кюлю ёню бар эди жашчыкыны!

Левитан диктор угъай, артист болурга сую эди, алай аны кинотехникумга алмайдыла. Радиодикторланы кыуумуна да тошерик туйюл эди, МХАТ-ны актёру Василий ол болмаса. Качалов жашны ауазын эшитгенлей, комиссияны членлери: «Бу кыуумда Левитан болурга керекди», - деген эди арсарсыз.

Сталин, Левитанны биринчи кере эшитгенлей, Радиокомитетни таматасына сёлөшип, онжентини съезде докладын радиода ол окусун деп буйрук берген эди. Маршал Рокоссовский аны ауазыны кючюн сау дивизия бла тенгешдиргенди.

Журналистикада ишлеген адамны аты белгиле болурга керекди, ансыз жокду усталыгы. Левитанны ким болганын уллула угъай да, сабийле окуна биле эдиле. Бек магнаналы радиобериуени ол элтгенди, 1933 жылдан башлап Сталинин, Молотовун, Ворошиловун, Кагановичин докладларын, КПСС-ни съездлерини, Верховный Советни сессияларыны материалларын ол окуганды радиода. Аллай бийик усталыкыга жол тынч туйюл эди: ол кюн сайын он сагат белгенди окууга. Аны усталары МХАТ-ны артистлери Василий Качалов бла Нина Литовцева болгандыла.

Левитан жырчы да болаллык эди: бир жол, жырлаганын эшитип, консерваторияны профессору вокал отделенияга чакырган эди жашны. Алай Юрий Борисович консерваторияга угъай, Вахтангов аты театры школа-студиясына кирген эди.

Окууда арымагган-талмагган, ишинде бек терк бийик жетишимле кёргозтген эди. Онтогузжыллыгында Сталинин докладын бир халатсыз окугган эди. Ол кюнден башлап бачаманы

буйругуу бла битеу жууаплы текстлени Левитан окуганды.

Уллу Ата журт урушуну жылларында диктор Социформюрону эки минг сводкасын окуганды эфирде. Орёл бла Белгород фашистледен азат болганларында, ол салют этиучю юсюнден буйрукну окугган эди. Андан сора халк бу огурлу адамга «Левитан-салютан» деп башлаган эдиле.

Берлинде архив документте кере, Гитлер буйрук берген эди: Москваны алганлай, бек алга бир кыуум адамны жок этерге. Ол тизгинде бек биринчи Левитанды, экинчиси уа-Сталин.

Курскда кыазауатны юбилеи болганды, аны ары чакырадыла. Ол, ауруксуунп турганына да кыарамай, жол келлю болады. Алай анда сёз айтханынлай эси ауады. Врачла болушалмайдыла. 1983 жылны тёртюнчю августунда диктор ауушды.

Огурлу, халал адам эди Левитан. Онбир жыл бирге жашагандан сора юй бийчеси башхага эрге барганын кечалган эди. Жангыз кызы эм кыайн анасы бла жашай эди уллу фатарында. Жангы жылга уа ВТО-ну ресторанында тубеп болганды: ары он-онбеш бек жууук тенглерин чакыра эди, аланы санында юй бийчесин жангы эри бла.

Левитан керти патриот болганды. Бююнлюкте ол сезим кыарысузду, Ата журтха сыймеклик сыйлы борч болганын кеп жаш адамла билдирге сыймейдиле. Юрий Борисовичи ауазы да, жашауу да барыбызны да чакырадыла: тууган жерибизни сыйларга юйрөнөйик!

Басмага **БАЙСЫЛАНЫ Марзият** хазырлаганды.

Жандауурлук

Жангызлыкдан кыутхара

Ючюнчю октябрьде Нальчик шахарда орналган Абаданланы эм инвалидлени интернатларында концерт болганды. Ол Уллайганданы кюноне аталгын эди.

Бу огурлу ишни «Бирлик» деген жамауат организация кыраганды. Аны башчысы Нарзан Шеб-

Кыабарты-Малкырым» деген жырларына интернатчыла кёпге созулган кызыуу кыарсла ургандыла.

Концерт бошалганлай абаданла бла инвалидле ашханада тыш азыкларына кыошакгы татлы затла, көгетле болгандыларын кёрюп кыууангандыла. Аланы да «Бирлик» фонд

зуюв: «Аграрный университетни эм Искусстволаны институтуну студентлери жандауурлук акцияга бек сыйноп кыатышдыла», - дегенди. Интернатны таматасы Су-санна Абазова студентлеге жюрек ыразылыгын билдиргенди.

Концерте келтирилген жырчы Азамат Беков да кыатышханды. «Тишируну кёзлери», «Мени

келтирген эди. Дагыда хар интернатчыга сауугага жон чындайла берилгендиле.

Александра Балова бу-учреждение бир талай жыл жашайды. Ол жангызлыкдан кыйналады. «Бизге хар концерт таза хауачады. Бек кыуанабыз», - дегенди.

КЪАПЛАНАНЫ Марзият.

Форум

ЕГЭ-ни тапландырырга таукелдиле

Москвада «Быйыл ЕГЭ кылай бардырылганыны юсюнден жамауат кыараучуланы оюмлары: тинтуй, проблемала, келир заманга онглары» деген Битеуроссей форум бардырылады. Бизни республикадан аны ишине КЪМР-ни Билим беруу, илму эм жаш тёлню ишлери жаны бла министерствосуну бёлюмюно таматасы Аслан Текуев, бу ведомствону келечиси Анжела Иванова, Кыабарты-Малкыар кырал аграрный университети студент советини председатели Ботталаны Жамал кыатышдыла.

Бизге ахыргы билдиргенича, форумну РФ-ни Жамауат палатасыны Жаш тёлню башламчылыкына кырал этиу жаны бла комитети кыраганды. Анда сёлөшгөнлени арала-

рында Жаш тёлню россейли союзуну председатели Павел Красноручий, Рособрадзорну башчысы Сергей Кравцов да болгандыла.

Ала докладларында Кыабарты-Малкыарда ЕГЭ кыралыуу бардырылганын чертип айтхандыла. Рособрадзорну таматасы уа Ботталаны Жамалга Бир кырал экзаменлени кыраууга тири кыатышханы эмда аланы тыозлок бла ачык барыуларына себеплик этгени, бийик профессионализм ючюн да Ыспас кыагыт бергенди.

Форум ючюнчю октябрьде дери бардырылыкды, деп билдиргенди бизге жерлешибиз Москвадан.

ХОПАЛАНЫ Марзият. СУРАТДА: Ботталаны Жамал Сергей Кравцов бла.

ДАТА

Ичгини юсюнген керти хапар

Тёреге кере, ючюнчю сентябрьде битеу кыраллада да ичгичиликге кыажу ишни кюно белгилениди.

Республикалы врачбно-физкультурный диспансерни врач-терапевти Этезланы Мадина айтханга кере, хар адам, хар жамауат организация да бу ишге кыошумчулук эталыкыдыла. Сёз ючюн, устазла окуучулагы видеороликле кёргозторге боллукдыла. Жаш тёлню жамауат организацияла «Тёреге столла», конференцияла кырайдыла.

Кыараай-малкыар жаш тёлню айныуна себеплик этген жамауат организация «Эльбрусоид» былтыр аптекалада «Литика» дарман эркин сатылмаш ючюн уллу иш бардырганды. Наркодиспансерни баш врачы Олег Пашевкин айтханга кере, бусагытта бу дарманны наркотикча хайырланган жаш адамла, школчула да бек кёлдуле. Ол наркоманы ич органдарын бек терк бузады, аны ичгенлени сабийлери болмайдыла. Кылыкылары да торленеди. Кеп заман озмай ишден кысталдыла.

Этезланы Мадина: «Бююнлюкте ичгичилик ёлюмню иги кесегини сылтауду. Башлары хайран болган кезиулеринде кёлпе мурдарлык ишле этедиле. Дагыда жыл сайын кеп юйорле эр киши неда тишируу ичгенлерини хаталарындан чачыладыла. Жарсыуга, ишлерге сыймегенлени араларында да ичгичиле кёлдуле. Аракъы адамны акылын торлендиреди. Ол инсанни ич дуниясын бузган затды», - дегенди.

Саулык саклауу битеуудын организациясы билдиргенге кере, адам бир жылга сегиз литрден аслам ичсе ичгини, саулуугуна уллу заран тошюреди. Жыл сайын Россейде уулануу беш жүз минг адам еледиде! Бизни кырал бу жаны бла биринчи жерни алады. Аракъыдан кеслерин айыралаганданы жюреклери, аш орунлары ауридула.

«Бир-бирле жаланда суррогатны ёлор от сунадыла. Кырал стандартлагы кере этилген иги да наркотикчи эм ууду. Ичгичиле аракъыны неда коньякны качествоудан угъай, аны асыры кеп ичгенден еледиле», - дегенди Этезланы Мадина.

Шёндюго жашауу бек жарсырча шарты-жаланда эр кишиле угъай, тишируула да тартадыла. Алгын бизни миллет республикабызда ала чырт да ичмегендиле. Не затдан башланды бу эриши кылыкыга юйрениу? Джи-тоникледен эм пиводан. Андан аракъыга жол бек кысхады.

Уууну сатып, бай болганла ичгилени ачык кыоруларга базынмайдыла. Алай ала чагырны «мрданы билип» ичрге жарайды, дейдиле. Ол ётюрюкдю.

«Арт жыллада кыабыл этилген законлада лицензияга измемле кыатылангандыла, ичгини кыайда эм не заманда сатарга боллугу белгиленгенди. Энди ичгини реклама этерге кече ондан сора сатарга жарамайды. Алгын киосклада, павильонлада беруу да тыйылганды, - дегенди Мадина Этезова.

Эриши кылыкылагы тыозелгенле тыозней ёлюмге бардыла. Бу кюнде Россейни шахарларында спайдан уулануу ауушханла анга шагъатлык этедиле. Саулыктуу жашауу сайлайык!

Евгения БЕЛГОРОКОВА.

ЭХТЕМЛЕНИУ

Краснодарда - таулу орайда

Бек алгъа манга бу затны жазаргъа не себеп болгъанын айттайым. Кѣп болмай, 19-чу сентябрьде, Краснодар шахарда боксдан биринчилик ючюн эришиу бара эди. Бир орус къазакълы жаш рингге чыгъардан алгъа Семенланы Сымайылны «Минги тау» деген жырын ариу ѳню бла айтханына сейир да болдукъ, къууангандан эдик. Жарсыгъа, юйлеринде «триколорлары» болгъан таулуланы бир-бирлери республикабызны телеканалы кѳрнѳтгѳн ана тиллеринде берилгенден, ана тилде чыккъан «Заман» газетден юргенге, ол затны кѳралгъан да, сан этген да болмазла.

Айтгъыга сѳйгеним а неди? Ол боксѳрну атын, тукъум атын да унутдум. Ол алай сѳрмеше эди, Сымайылны назму тизгинлери анга кюч-къарыу бергенча. Эришиуде Семен улуну орайдасындан таукеллик алгъан къазакълы жаш хорлады. Ол манга кесибизни спортчу хорлагъанча кѳрѳндю.

Аллай даражалы жерде-кѳп адам жыйылгъан, уллу залдан Москваны телевидениясыны 2-чи каналы эшитдирген «орайдагъа» асыры къууангандан 4-чю октябрьде Москвада боллукъ быллай эришиуге къатышырыкъ (Аллах онг берсин анга) тулпар жашыбыз Туменланы Альберт рингге чыгъа туруп, не жырны макъамы согъуллукъ болур деп, сагъышлы болуп, Къарачай-Малкъар акъылманны тизгинлери эсиме тошдюле. Ол бир назму сунда:

*Манга келгенд аллай бир кезиу
Жуммай адамгъа айтдым сѳзюмю,
Къарачай тилни сыйлы этдирдим.
Къарачай жырны кенгиге эшит-
дирдим, -дегенди тюзлюкню
жырчысы.*

Огъан ыйыкъда, «Салам алейкум» деген телерадиофестивальгъа 25 жыл толгъанын билдире, Текуланы Амур да, «Минги тау» ариу айтгъп, бизни бек къууандыргъанды. Бу жырча адамны кѳлюн не зат кѳторюр?!

Мен Къарачайны къадау ташы Совет Союзну жазычуларыны союзну члени, Урунууу Къызыл Байрагъыны ордени бла саугъаланган жырчы Сымайылны биринчи кере соргонде 1946 жылда Къазахстанны Жамбул шахарыны орамында кѳрген эдим. Ол заманда миллетибизни закый адамына тоберме деп, эсимде да жокъ эди.

Ол батыр киши къоркъмай шахарны Пушкин атлы орамында бизни тилде назмула окъуй эди. Аны ким болгъанына кеч, 1958 жылда биринчи устазым поэт эм жазычу Отарланы Аубекирни жашы-поэт эм жазычу - Саид айтхан эди, бу назмусун да юлпюге келтире:

*Терсни, тюзно элек кибик
себелей,
Заман салыр барын орунуна,
Зарлыкъ жетип, къиз кѳторюп
келгенле,
Эшитилерле энта жерде
саулагъа.*

ЖУЛАБ улу Юзейир,
жазычу.

Мадарга этиу

Сансызлыкъ хата келтирмезча

Рослесхозну шартларына кѳре, агъачха от тошюуну 90 проценти адамланы терсликлеринденди. Кѳбюсюнде агъачха от этгенле аны ѳчѳлтмей кетедиле, тютюн къыйырлары, мияла шешаларын къайры болса да атадыла. Алагъа кюн таякъла тийселе, алайда жууукъда къабыныргъа къоркъуулу зат болса, от тошмей къалмайды.

Россейни МВД-сыны Нальчикде Управлениясында «Агъаччы от тошюуден сакълагъыз» деген ат бла акция бардырылгъанды. Аны чеклеринде участка уполномоченныйле тюкенлени юслери бла от тошюуден сакълар ючюн, не этерге кереклисини юсюнден китапчыкъла юлешгендиле, жайгъандыла.

Андан сора да, Управленияны

акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла службасыны къуллукъчулары Нальчикни билим берген учрежденияларында бу темагъа аталгъан лекцияла окъугъандыла. Полициячыла тамата классланы окъуучулары бла сѳлешгендиле, ызы бла аланы сорууларына жуууаппа бергендиле. Школчуланы араларында «Мени агъаччы» деген темагъа кѳре конкурс бардырылгъанды. Ала анга тир къатышханларын энчи белгилерчады. Анда хорлагъанлагъа Россейни МВД-сыны Нальчикде Управлениясыны оюнуучулары саугъала бергендиле, ыспас сѳзле айтхандыла.

Дагъыда ол акцияны чеклеринде «Кавказ» санаторийде Волгоград областыдан келген окъуучуланы орталарында от

тошюуден сакъланыу темагъа асфальтда сурат ишлеуден конкурс болгъанды. Бек игилеге багъалы саугъала берилгендиле, татлы ашарыкъладан столла къуралгъандыла.

Конкурсда хорлагъанладан бирлери Ксения Вагнер «Сирнекле сабилеге илляула туююлдюле» деген назмусун окъугъанды.

- Бизни быллай ишле бардыргъаныбызны баш мураты - сабилени хылиликлеринден от тошюуну азайтыр ючюндю, -дегенди Россейни МВД-сыны Нальчикде Управлениясыны акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла бѳлюмюню тамата инспектору Стелла Галачиева.

КМР-де МВД-ны
пресс-службасы.

Эски сурат

Белгисиз офицер

Бу сурат Бѳюланы Чѳпелеуно къызы Буслийматны кюбюрюнде табылгъанды. Ол Жаболаны Тебону юй бичисе эди. Экиси да 1980 жылда ауушхандыла. Чѳпелеуно уа серебракъочула Холамгъа киргенде ѳлторгендиле.

Суратдагы жашны аты белгисизди. Юсюндеги кийимлеге кѳре, Биринчи дуняя урушха къатышханды. Кеси да офицерге ушайды. Власть келгенден сора быллай суратланы асырагъанлагъа азап чекдиргендиле. Аны ючюн адамла алааны теренде букъдургъандыла. Баям, жаш Буслийматны къаршы жуугъу болур ансы, жанына, юйорюне да къоркъуу тошюрюп, ол аны къалай сакълар эди.

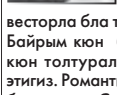
Ким биледи, газет окъуучуларыбызны араларында муну юсюнден хапар билген чыкъса уа? Сизден къагъытла сакълыйыз.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

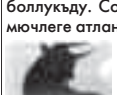
Ыйыкъгъа хороскон -чи октябрьден 12-чиге дери

Къочхарла. Жетишимли ыйыкъды, артыкъда сиз алгъа итингенде эм ишни тынгылы къолгъа алгъанда. Орта кюн оюнуучула эм инвесторла бла тюбеширге жаралу кюндю. Байрым кюн бир кесек солугъыз. Шабат кюн толтуралмай къалгъан ишни тамам этигиз. Романтикалы ишигиз да жетишимли боллукъду. Солуу кюнде музейге, кѳрмючлеге атлангызыз.

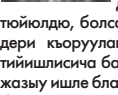
Танала. Ыйыкъны ал кюнлеринде иги хапарла келликдиле, ишни бардырыргъа ахшы онгла да боллукъдула. Башламчылыкъ этерге да къоркъмагъыз-болушлукъсыз къаллыкъ туююлсюз. Орта эм байрым кюнде иш бла байламлы къагъатланы тап халгъа келтирерге жаралу кюндедиле. Байрым кюн бир кесек къыйныракъ болса да, солуу кюнде сиз сѳйгенча боллукъдула.

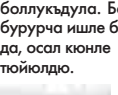
Эгизле. Баш эм геуюрге кюндеде магъанасыз оюнула этерге боллукъсуз, алай эсе да, ол кезиу жетишимли боллукъду. Орта кюн оюнууу бла тюбешириксиз, анга оюмугъузу ачыкъ айтгызыз. Байрым кюнде муратыгызны айтгъардан алгъа иги сагъыш этигиз, сѳзлени, шартланы башхала ангыларча айтгызыз. Солуу кюндеде да ашыкъмагъыз - кишиге да керек туююлдю хылыфлыкъ - артыкъда сизге.

Айрычабакъла. Ыйыкъны ал жарымы къыйын болургъа ушайды. Кимге да къажай турургъа къоркъмай эсегиз да, ол сизге шѳндю керек туююлдю, болсада оюмугъузу уа ахырына дери къоруулагъыз, алай этмесегиз, ишигиз тийишлисича бармаз. Орта эм байрым кюнде жазуу ишле бла кюрегѳнлеге бек иги кюнде боллукъдула. Байрым эм солуу кюндеде эс бурурча ишле боллукъ туююлдюле, алай эсе да, осал кюнде боллукъдула деп айтырча да туююлдю.

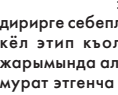
Асланла. Сизге бек иги ыйыкъды дерчады-жаланда кюч-къарыуугъузу жыйшыдырып, аны керек жерге бурругъуз ансы. Алай этерге уа къыйынды. Болсада ол къыйынлыкъны хорлапалыкъсыз. Орта кюн ыйыкъны бек иги кюню боллукъду, не жаны бла алып къарасакъ да. Байрым эм шабат кюндеде кеси кючюпюрге ышангызыз. Солуу кюндеде жуукъларыгъызга, ахлуларыгъызга да сакъ болугъуз.

Базманла. Ыйыкъ романтика жаны бла бек иги кезиудю. Кесигизни аламан тап кѳргюзталлыкъсыз, аны хайырындан сиз айтханга бир киши да угъай дерик туююлдю. Ишни юсюнден айтсакъ, геуюрге эм бараз кюнде бек файдалы кюнде боллукъдула. Байрым кюнде хал къыйын болургъа ушайды. Алай эсе да, ол къыйынлыкъны да файда тошюрюрча хорларыкъсыз.

Къызла. Баш эм геуюрге кюндеде оюнуучу сизге артыкъ ышанмай къарарыкъды, болум да этген муратыгъызга жетдирге себеплик этерча туююлдю. Ишни кѳл этип кюльгъа уа ыйыкъны экинчи жарымында алгызыз. Солуу кюнде сиз мурат этгенча ѳдюрюр ючюн, алгъадан хазырланыргъа керекди.

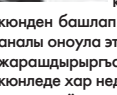
Акъырапла. Ыйыкъда хар затны да ахырына дери жетгинчи, тынчайырыкъ туююлсюз, Андан сора уа тюз айтыуугъуз эм этиуогъуз бла айырмалы боллукъсуз. Эштада, аны хатасындан оюнуучула бла окуна да даулашыргъа тюшерикди. Даулашхандан сора да, хорларыкъсыз эм коллективни да къууандырлыкъсыз. Солуу кюнде жарыкъ эм къууанчлы кюнде кезиудюле.

Содакъчыла. Баш эм геуюрге кюндеде кесигизни ишлеригиз бола тургъанлай, биреуну ишин жерине жетдирге кюрешириксиз. Ол игиди - аллай ишле сизге он-жыйырма кере кѳп болуп къайтырыкъдыла. Бараз кюнде къошакъ иш хакъ къолу болургъа ушан турасыз. Байрым кюнде уа иш жаны бла хал бек иги боллукъду. Солуу кюнде юйорюгъуз эм юйдегизги бла ѳдюрюрге сюериксиз.

Текемююзле. Ыйыкъны ал жарымында сиз бек иги келечи эм жарашдыруучу боллукъсуз, алай этерге сизге кѳп тюшмей эсе да. Бараз кюндеде башлап байрым кюнде дери магъаналы оюнула этерге эм стратегиялы планла жарашдырыргъа жаралу кезиудю. Солуу кюндеде хар неде да ишле, оюну эте билгенлигини кѳргюзторюкюсюз.

Суукъуйла. Баш эм геуюрге кюндеде ишде бир заманда болмагъанча тири боллукъсуз, адамла бла да жарашып ишлериксиз. Бараз эм орта кюндеде болдурган жетишимлеригизни юслеринден къоркъмай, буюкъмай ачыкъ айтгызыз эм оюнуучула бла да сѳлешигиз къуллукъда кѳторюлюно юсюнден. Байрым кюн къыйын кюн болур дерчады. Солуу кюнде сиз иги сезгинчи къыйныракъ да, файдалы да боллукъдула.

Чабакъла. Ыйыкъны ал кезиунюнде узакъ болжалгъа деп жарашдырылган проектден хайыр тюше теберирикди. Аны бла бирге жашауда бардырыла турган ишлеге контрольлукъ эталмай къалырысиз деген къоркъуу барды, эштада, кѳп ишлени жангыдан башларгъа тюшерик окуна болур. Жарсымагъыз, алай шѳндю этсегиз игиди, терсликке жол бергенден эсе. Солуу кюндеде сѳйген адамыгъыз бла болугъуз.

ЭКСКУРСИЯ

Кёргенлерин бек
жаратхандыла

Бир кыуум блогер Чегем чучурлада, Эл Тюбюнде кешенеледе эм Булунгуда да кыонакда болганды. Мында ала «Кыйсыннга жюз атлам» деген хунаны кёрюп, бек жаратхандыла, аны табийгытха алаамат жарашханын, мермер ташлада назму тизгинле да саулай да адам улуну байлыгы болганларын белгилегендиле. Акыйман тууган юйге да баргандыла. Ахырында назмучуну эсертмесине гюлле салгандыла.

«Мен бу жерледе терк-терк бола туруучума. Болсада хар жолдан табийгыт кесине сейир этдиртмей кыймайды, - дейди СКГИИ-де окугунан жаш Артём Челикин.

Блогерлени ачыкылау жаны бла ишлеринде сурат да уллу магнананы тутады. Аны себепли мында да хунер керек болады, нек дегенде Интернетде биринчи эс суратха бурадыла, ол окуучулары сейирлерин кыозгыйды.

«Быллай экскурсияла бардырып аны Интернетте салсак, Кыабарты-Малкхарны юсюнден, кыралны бирси регионларында жашаган адамла толурак хапар билрича алаамат иш боллукду, - деп белгилейди жаш тёлю союзну башчысы Азамат Люев.

Бу жол мероприятиябызда «миллет» деген сёз бош ариулукгыа кышулмаганды. Жаш жазычула чегемлиени юйлеринде кыонакда болгандыла, аланы жашау халлери бла толурак шагърейленгендиле.

Булунгуга барганларында, Мызыладан юйор аланы кеслерине чакырганды. Юйде

Кёп болмаганлай, Нальчини жаш тёлю союзу эм КъМКЪУ-ну окуучуларыны совети кыурап КъМР-ни Басма эм коммуникацияла жаны бла кырал комитети да болушуп, Чегем аууунда «КБР-тур» деген биринчи миллет блог-тур этгенди.

эм абадан Мариям эди. Ол жаш тёлюге кесини юсюнден толу хапар айтханды. Халкы бла бирге кёчкюнчюлюк сынаганын, анга да кырамай, заманында билим алып, кёп жылны китапханада эм элни администрациясында урунуп

турганын да билдиргенди. Бююнлюкде ол туудукларыны сабийлерине кыраган насыплы кыарт анады.

«Адамны жашауунда баш жерни билим бла иш алыргыа керекдиле. Кыйын кюнюнде биреулени терслеген тюз туюлюду. Ким да бар кюнчю салып аягы юсюне турургыа, иги кыуум этерге керекди, - дейди ол.

Жаш жазычулагыа таулада хауаны халын эм мында урунурча кыаллай амалла болганларын да соргандыла. Тау бийикледе кюн терк-терк тюрлене туруучуду, желле да болуучудула. Мында адамла асламысында эл мюлке кюрешедиле, бирле уа кыралны чегин сакылаган гарнизонда кыуллук этедиле, дегендиле алагыа.

Элни жамауаты, кыйын эсе да, жерлерин жаратады, бек сюеди. «Жылдан - жылга техниканы хайырындан жашау да тынч болургыа ушайды. Къоркмай журюрча кёпюрюбюзно жангырта турадыла. Телефон бла Интернет иги

ишлерча вышкала да салгандыла» - дейдиле Мариямны кыоншулары да.

Дарья ШОМАХОВА.

КъМР-ни Басма эм коммуникацияла жаны бла кырал комитетини пресс- службасы.

Топалайчык

БЕРДИЛАНЫ Алина Кисловскдеде жашайды.
Анга 8 ай болады.

Грек-рим тутушу

Хажиланы Ислам - биринчи жерде

Кёп болмай Нижегородск областны Бор деген шахарында жаш тёлюно арасында Битеуроссей турнирге юч жюзден артык адам кыатышханды. Анда Этезланы Хусейни сохтасы, Хаджиланы Ислам, 76 кг ауурлук категорияда барысын да хорлап, биринчи жерге чыкыганды.

Ол хорламы Исламга Новосибирскде «Сила традиций» деген Битеудуния турнирге тутушургыа жол ачханды. Ол а октябрь айны экинчи кесегинде етерикди. Ююнчю жерни уа Локияланы Юрийни сохтасы Аслан Толов алганды.

Алтын майдалгыа тийишлиле

Уфада 1999-2001 жылда тууганланы араларында грек-рим тутушудан Башкыоростан Республиканы биринчилиги этгенди. Бизден Элбрус районну спортчулары Текуланы Альберт бла Хаджиланы Ислам да ары кытышхандыла. Экиси да кеслерини ауурлукларында 69 эм 73 кг, барын да хорлап, алтын майдалла алып кыайтхандыла.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Чакырыу

Къурман байрамгыа атап

Барыбызны да кёлон жарытхан Къурман байрамгыа атапып, **10-чю октябрде** Кыулиланы Кыайын атлы малкхар кырал драма театры сахнасында кыуанчлы концерт кыраллыкды. Анга Кыабарты-Малкхарны, Кыарачай - Черкесни эстраданы артистлери кыатышыркыдыла.

Жангоразланы Мажит, Мамайланы Фатима, Бапыналаны Зариф, Батчаланы Лидия, Занкишиланы Марат, Улбашланы Радмила, Кыбардокъланы Зухура эм башхала кыараучуланы алаамат жырлары бла алгышларыкыдыла. «Балкария» фольклор - этнография кырал тепсеу ансамбль да жарытыркыды ол кюн сахнаны. Концерт **18.30 сагыатда** башланыркыды.

Хош келигиз!

Соруулары болганла бу телефонла бла сёлешсинле:
47-54-41; 8-928-079-95-95.

Учредительле: Кыабарты-Малкхар Республиканы Парламенти бла Правительство

**Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал**

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕШПАЙЛАНЫ Муталип, (баш редактору орунбасары)
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан, (баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис, (жууаплы секретарь)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюмню таматасы)
САРАККУЛАНЫ Асият, (культура бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кыоруулау жаны бла Кыабарты-Малкхар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагыа КъМР-ни Басма эм асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагыатда кыол салынады. 20.00 сагыатда кыол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫЪАРГАНЛА:

Улбашланы Мурат - дежурный редактор, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары; Акушуланы Феруза (1,2,10,11-чи бетле), Зезаланы Лида - (3,4,9,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2130 экз. Заказ № 1932

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru